

**ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИ МАЪМУРИЙ ИШ ЮРИТИШ
ФАОЛИЯТИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ**

*ИИВ АКАДЕМИЯСИ
316-ГУРУХ КУРСАНТИ
ҒАНИЕВ.Ж.О*

Аннотация: Мақолада профилактика инспекторининг маъмурий иш юритиш фаолияти ҳамда унинг ўзига хос хусусиятлари, маъмурий иш юритиш тартиби ўзи нима эканлиги, маъмурий ишни юритиш тушунчаси, мазмун-моҳияти, профилактика инспектори маъмурий иш юритиш фаолияти тартибининг ҳуқуқий асослари, профилактика инспектори-нинг маъмурий иш юритишда қандай ҳуқуқ ва мажбуриятлари бор эканлиги, профилактика инспекторининг маъмурий ишни юритишда ҳамкорлик масалаларига оид ҳолатлар илмий таҳлил қилинган ҳамда бу борада тегишли таклифлар илгари сурилган.

Калит сўзлар: профилактика инспектори, маъмурий иш юритиш, фаолият, маъмурий иш юритиш тартиби, ҳуқуқий асослар, ҳамкорлик, жамоат хавфсизлиги, ҳуқуқ тартибот.

Аннотация: В данной статье, имеется в виду управленческая деятельность и ее характеристики по административным делам инспектора профилактики, какова сама административная процедура, понятие, сущность управленческой работы, правовая основа процедуры, какие права и обязанности используется в административном деле инспектор профилактики, дела связанные с вопросами сотрудничества при ведении дела и продвинута предложение этому поводу

Ключевые слова: управленческая деятельность, инспектор профилактики, профилактика, правовая основа, сотрудничества, общественная безопасность, правоохранительная деятельность

ANNOTATION: In this article, a scientific analysis of the prevention inspector in the article management activity and its characteristics , what is the administrative procedure itself, the concept, essence of administrative work preventive inspector's, administrative activities legal basis of the procedure, prevention inspector. What are the rights and obligations, the prevention inspector's administration cases related to issues of cooperation in the conduct of the case scientifically analyzed and relevant proposal in this regard are advanced.

Key words: prevention inspector, management activity, administrative procedure, rights and obligations, cooperation, public safety, law and order

Барчангизга маълумки, ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг самарали ташкил этилиши халқимиз фаровонлиги ва мамлакатимиз барқарорлигини

таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Шу боис ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тизимини ривожлантиришнинг амалий механизмларини тадқиқ этиш, соҳада мавжуд муаммолар ечими юзасидан амалий ва назарий таклиф ва тавсиялаш ишлаб чиқиш, айниқса, бу борада масъул ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва олий юридик таълим муассасалари ҳамкорлигини жадаллаштириш бугунги кундаги долзарб вазифалардан ҳисобланади.

“Аҳолининг тинч ва осойишта ҳаётини таъминлаш, жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларга қарши курашиш, жамоат тартибини сақлаш – бугунги кунда энг муҳим вазифадир”¹.

Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашишнинг яхлит тизимини шакллантириш, ички ишлар органларининг энг қуйи бўғинидан республика даражасигача самарали фаолиятини йўлга қўйиш ва замонавий иш услубларини жорий этиш орқали мамлакатимизда ҳуқуқ-тартибот ва қонунийликни мустаҳкамлаш, аҳолининг тинчлиги ва осойишталигини таъминлаш мақсадида бугунги кунда кўплаб ислохотлар амалга оширилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021-йил 26-мартдаги ПФ–6196-сон Фармонида асосан ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўлинмалари фаолиятига унинг самарадорлигини ошириш ва ортиқча хизмат юкласини қисқартиришга йўналтирилган замонавий ахборот технологиялари татбиқ этилади. Унга кўра “Хар бир маҳалла, оила ва шахс кесимида жиноятчиликнинг сабабларини аниқлаш ва уларни бартараф этиш орқали ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашишга оид муаммоларни бевосита жойларнинг ўзида ҳал этиш; ҳудудларда жиноятчилик аҳволдан келиб чиқиб, ҳар бир туман, шаҳар ва маҳаллаларни тоифаларга ажратиш ҳамда ҳокимликлар, секторлар ва жамоатчилик билан ҳамкорликда «жиноят ўчоқлари»ни бартараф этиш учун барча зарур куч ва воситаларни жалб қилиш, Маҳалла ҳуқуқ-тартибот маскани ҳудуддаги жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашишнинг асосий қуйи бўғини ҳисобланади, маҳалла ҳуқуқ-тартибот маскани томонидан жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашиш ишларини тизимли ташкил этиш ва мувофиқлаштириш вазифаси профилактика инспекторига юкланади”².

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг халқ депутатлари Хоразм вилояти Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясидаги нутқи // “Халқ сўзи”. – 2017. – 15 окт.

² Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2021 йил 26 мартдаги ПФ–6196-сон “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони.

Профилактика инспекторларининг маъмурий иш фаолияти самарадорлигини ошириш мақсадида “Рейтинг баҳолаш” тизими жорий этилди. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ва Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексларнинг махсус қисмларида кўрсатилган ижтимоий хавфли қилмишлар объектларидан келиб чиқиб, тоифаларга ажратган ҳолда уларга нисбатан ҳисоб профилактика ишларини, шунингдек, улар билан олиб борилган профилактик ишлар натижалари бўйича ҳисоботларни юритади. Профилактика инспектори маъмурий иш юритиш чоғида куйидаги ўзига хос хусусиятларни амалга оширади:

- ❖ шахснинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш;
- ❖ жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш, қонунийликни мустаҳкамлаш, шунингдек коррупцияга нисбатан мурасасиз муносабатни шакллантириш;
- ❖ ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, ўрганиш, бартараф этиш чоратадбирларини кўриш;
- ❖ ҳуқуқбузарликдан жабрланувчиларни, ҳуқуқбузарликлар содир этишга мойил бўлган, ҳуқуқбузарлик содир этган, шу жумладан илгари судланган ва озодликдан маҳрум этиш жойларидан озод қилинган шахсларни ижтимоий реабилитация қилиш ва ижтимоий мослаштириш;
- ❖ жисмоний шахсларнинг ҳуқуқбузарликдан жабрланувчига айланиши хавфини камайтириш;
- ❖ ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи ва унда иштирок этувчи органлар ҳамда муассасалар фаолиятининг ўзаро ҳамкорлигини таъминлаш ва уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш.

Юқорида кўриб ўтилганлардан келиб чиқиб хулоса қиладиган бўлсак, бугунги кунда ҳар бир ривожланган ёки ривожланаётган мамлакатда бўлгани каби Республикамизнинг ҳам муҳим тараққиёт йўли мустаҳкам ҳуқуқий пойдеворга эга бўлган ҳамда ўзида фуқаролик жамиятининг олий даражасини намоён этган, мустаҳкам қонунчиликка асосланган давлатни қуриш тамойилларига асосланади.

Ундан ташқари профилактика инспекторларининг иш фаолиятини яхшилаш ва такомиллаштириш мақсадида «**E-ma'muriy ish**» тизимини ташкил этилди.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисида ягона электрон тизим орқали маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шасларга маъмурий баённомалар шакиллантириш, маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб

чиқиш ва ваколатли давлат органлари томонидан тизимдан фойдаланган холда маълумотларни электрон тарзда юритиш. «E-ma'muriy ish» маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар бўйича маъмурий жавобгарликка тортилган шахслар тўғрисидаги маълумотларни ваколатли органлар томонидан текшириш, зарур маълумотларни олиш ҳамда улардан фойдаланиш имкониятини беради. «E-ma'muriy ish» тизимини ташкил этиш, унинг сифатли ва узлуксиз фаолият кўрсатишини таъминлаш, шунингдек, маъмурий баённома тузишда, маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш, тегишли қарорларни қабул қилиш бунда ваколатли давлат органларининг тизимларидан ҳам самарали фойдаланиш.

Вазирлар Маҳкамасининг “Ички ишлар органлари профилактика инспекторларининг йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш борасидаги фаолияти самарадорлигини ошириш тўғрисида”ги қарори лойиҳаси э’лон қилинди.

Ички ишлар органлари таянч пунктлари ҳамда маҳалла-ҳуқуқ тартибот масканлари профилактика (катта) инспекторлари маҳаллалар, мактабгача, умумий ўрта, ўрта махсус, профессионал ва олий таълим муассасалари атрофидаги, яқка тартибдаги ва кўп қаватли уй-жой массивларидаги йўлларда аниқланган йўл ҳаракати қоидаларини бузиш билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар юзасидан Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс 248-моддасига мувофиқ ўз ваколатлари доирасида маъмурий ҳуқуқбузарлик ишларини кўриб чиқиши ва маъмурий жазо қўллаши, кодекс 291-моддасига мувофиқ транспорт воситаларини ушлаб туриши ва кўриқдан ўтказиши ма’лум қилинди.

ИИВ профилактика инспекторларининг бириктирилган ҳудуддаги йўлларда ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш борасидаги фаолияти самарадорлигини ошириш доирасида қуйидагиларга алоҳида эътибор қаратади:

- тўхташ ва тўхтаб туриш қоидаларини бузган транспорт воситаларни, транспорт воситаларидан ахлат ёки бошқа нарсаларни ташлаш, товуш сигналларини сабабсиз бериш ҳолатларини;
 - автомобил йўлларини ўзбошимчалик билан қазий, уларга сун’ий нотэксиклар ва тўсиқлар яратганлик, автомобил йўлида ишларни амалга ошириш учун бэрилган рухсатнома талабларини бажармаслик, йўлларни сақлаш қоидаларини бузганлик ҳолатларни аниқлаш ва чора кўриш;
 - мастлик ҳолатидаги шахслар ҳамда вояга етмаганлар томонидан транспорт воситасини бошқариш ҳолатларини аниқлаш ва йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати мансабдор шахсларига хабар бериш.
- Ички ишлар вазирлиги:

Ички ишлар органлари таянч пунктлари ҳамда маҳалла-ҳуқуқ тартибот масканлари профилактика инспекторлари йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш борасидаги фаолиятини ташкил этиш ҳамда зарур бўлган жиҳозлар билан таъминлаш дастурини тасдиқлайди ва ижросини таъминлайди;

Маҳаллалар, мактабгача, умумий ўрта, ўрта махсус, профессионал ва олий таълим муассасалари атрофидаги, яқка тартибдаги ва кўп қаватли уй-жой массивларидаги йўлларда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш бўйича касбий тайёргарликни оширишга қаратилган ўқув дастурларини ишлаб чиқиб, профилактика инспекторлари босқичма-босқич ўқитилишини таъминлайди.

➤ Белгилаб қўйилишича:

профилактика инспектори бириктирилган ҳудудда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш билан боғлиқ фаолиятини Вазирлар Маҳкамаси қарори билан тасдиқланган йўл-патрул хизмати ходимлари йўл ҳаракати қатнашчилари билан ўзаро муносабатлари ҳамда махсус мосламалардан фойдаланиши тартиби тўғрисидаги низом талабларига мувофиқ амалга оширади;

Профилактика инспектори бириктирилган ҳудуддаги йўлларда белгиланган талабларни бажариш бўйича қабул қилинган қарорлари давлат бошқаруви органлари ва бошқа ташкилотлар ҳамда маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ва улар мансабдор шахслари, фуқаролар томонидан бажарилиши мажбурийдир;

Профилактика инспектори томонидан ўзига бириктирилган ҳудуддан ташқарида йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш билан боғлиқ фаолиятни амалга ошириш таққиланади.

Профилактика инспекторига бириктирилган маъмурий ҳудудда бошқа ҳудудда яшовчи ҳуқуқбузар томонидан маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган ҳолларда ушбу шахсни ушлаб туриши ва судга олиб бориш билан боғлиқ қийинчиликлар мавжуд. Хусусан, ҳуқуқбузарларни ушлаб туриш учун маҳалла ҳуқуқ тартибот масканида махсус хоналар ва техник жиҳозлар ажратилмаган. Мазкур муаммоларнинг олдини олиш учун маҳалла ҳуқуқ тартибот масканида махсус изоляторларни ташкил этиш ва уларни зарур техник воситалар билан жиҳозлаш мақсадга мувофиқ.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг халқ депутатлари Хоразм вилояти Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясидаги нутқи // “Халқ сўзи”. – 2017. – 15 окт.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2021 йил 26 мартдаги ПФ–6196-сон "Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жинойтчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини

сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони.

3. “Хуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонун.
4. Ўзбекистон Республикасининг “Хуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонунига илмий-амалий шарҳ: Қонунга илмий-амалий шарҳ Б.А. Матлюбов. 0 Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018. – Б. 112.
5. “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги қонун.
6. <https://www.lex.uz>.
7. <https://www.reestr.uz>.
8. <https://www.uz>